

obrađuje ova bibliografija (1990. godine), pa nisu navedene njezine recenzije u časopisima. I druga njegova, mala ali važna, knjiga *First Principles, Final Ends and Contemporary Philosophical Issues* objavljena je iste godine, pa je s njom isti slučaj.

O kojem filozofu se u svezi sa sv. Tomom i tomizmom najviše piše? Na prvom mjestu je, naravno, Aristotel (74 naslova), a slijedi Jacques Maritain (41 naslov). Među starijima se ističu još Albert Veliki i Majmonid, a među filozofima ovog stoljeća Heidegger i Etienne Gilson. Među onim filozofima koji su bili još živi u razdoblju koje obrađuje ova knjiga, više je studija – i knjiga i članaka – posvećeno Corneliju Fabru (umro je 4. svibnja 1995. godine).

Ima li Hrvata u ovoj bibliografiji? Samo su trojica: Tomo Vereš OP, Miljenko Belić SJ i Vladimir Merćep. Najbrojnije su zastupljeni radovi Tome Vereša. Navodi se njegova knjiga *Iskonski mislilac*, te četiri njegova članka. Jedan od tih članaka je objavljen u Hrvatskoj (»Beogradski dijalog o Tomi Akvinskom«, *Obnovljeni život* 37 – 1982), a tri su objavljena u inozemstvu. Navode se i dva članka Miljenka Belića, oba objavljena u međunarodnim zbornicima, te jedan članak Vladimira Merćepa objavljen u Hrvatskoj (»Razlozi tomizma«, *Obnovljeni život* 36 – 1981).

U bibliografiji se navode i neki članci stranih autora objavljeni u hrvatskim časopisima. Osim već spomenuta dva članka hrvatskih autora, iz *Obnovljenog života* navode se i po jedan članak Waltraud Herbstrith (»Edith Stein i Toma Akvinski«, *Obnovljeni život* 35 – 1980) i Marcela Redinga (»Toma Akvinski i Karl Marx«, *Obnovljeni život* 32 – 1977). Iz *Filozofskih istraživanja* navodi se jedan članak Wolfganga L. Gombocza (»Filozofija jezika u doba skolastike«, *Filozofska istraživanja* 30 – 1989). Međutim, svi navedeni članci

iz naših časopisa (i oni naših i oni stranih autora) svrstani su kao članci na – poljskom jeziku!

Ova je knjiga zaista vrlo koristan vodič kroz literaturu o filozofiji sv. Tome. Sadrži sakupljene podatke do kojih je inače teško doći. Na primjer, ako nas zanima je li itko pisao o odnosu filozofije sv. Tome i Karla Poppera, pogledat ćemo u indeks imena koja se spominju unutar naslova, pod natuknicu »Popper«. Ona će nas uputiti na podatak da postoji neobjavljena disertacija pod naslovom *Objectivity: Thomas Aquinas and Karl Popper* koju je David Gregory Broderick obranio 1984. godine na Boston Collegeu u SAD.

U zaključku možemo reći da bi bila šteta da se ova knjiga ne nađe i u hrvatskim knjižnicama. U njima često najviše nema baš takvih knjiga koje donose informacije o tome gdje se mogu naći informacije o određenoj temi. Cijena od 57 dolara ne bi trebala biti zaprekom ni za zainteresirane pojedince, a još manje za ustanove. Nedostaci ove bibliografije (a bez nedostataka nije nijedno ljudsko djelo) nadmoćno su zasjenjeni njezinim vrlinama.

Ivan Zelić

Mila s. Bernardina CRNOGORAC,
Vrijeme i ja, Naša ognjišta, Tomislavgrad – Omiš 1997., str 376.

To je djelo ugledalo svjetlo dana u oči blagdani Svih svetih 1997. godine. Knjiga sadrži drame s aktualnim temama obiteljskog i mladeškog života i recitale za razna vremena liturgijske godine.

Ako je življenje ljudskog života bez istinskog sadržaja i pravih vrednota – pustinja, onda je ponuda i putokaz do istinskog sadržaja i pravih vrednota ve-

lika dragocjenost za ljudski um i srce. Idući stazom života svatko naiđe na oazu zelenila, osvježenja, okrepe. No, kao da je malo onih koji zapaze tu oazu, a mnogo onih koji misle da je to samo varka, opsjena u beznađu pustinje. Oni prodorniji, ustrajni, sa zdravom kritičnošću prema pojavama života i zdravim povjerenjem u život, znaju razlikovati stvarnost od opsjene, od privida, trajno od privremenog i bitno od sporednog. Oni se zaustave pred oazom i opskrbe potrebnom energijom za dalji hod.

Upravo je to tema, sadržaj, ponuda i poruka igrokaza, drama i recitala s. Bernardine. Na zoran način iznosi i nudi autentične, nezaobilazne, uvijek aktualne i nenadomjestive vrednote za osobni, obiteljski i društveni život. Blago, ali čvrsto, vodi nas u svijet djece i malih, skitnja i stranputica na njihovom životnom putu. Vodi nas u svijet odraslih koji već pomalo gledaju svoj život unatrag, i ne mogu izbjeći osobnom i društvenom kritičnom vrednovanju prijednoga puta.

Svaki život, kao zvijezda na nebu, ostavlja svoj trag kao zapis o istini osobe. Na osebujan način zbližava nas s tako jasnim i očitim, a upravo zbog toga, nažalost, često zaboravljenim jelom i pićem neophodnim za opstanak i rast naše ljudskosti. Tako nam se i posvještava pitanje: što zarobljava i stvara sivilo života u trenutnim raznodama, a što oslobađa i rađa radost života? Koja su to bespuća što vode u tragedije savjesti pojedinaca i obitelji?

Autorica nas uvodi u bliskost i prijateljstvo s vrednotama kao što su: rad – temeljni zakon ljudskoga života, uspjeha i zadovoljstva; zalaganje i solidarnost koji nas iz svijeta samoživosti i nehaja nose u zajedništvo i stvaran su-

život s bližnjima; vjernost – zalag osobnog i obiteljskog mira, mirnog sna i zdravog obiteljskog ozračja nužnoga za odgoj djece; odgovornost koja poznaje prava, ali i obveze; sloboda koja se ostvaruje jedino u temeljnoj dimenziji naše ljudskosti, u ljubavi; uzvišenost majčinstva i očinstva – djeca su dar, izazov, ali i radost; život – neizrecivi dar od svoga početka do svoga kraja koji budi plemeniti osjećaj zahvalnosti na svim svojim razinama i u svim svojim stanjima. I nehotice upijamo vrijednost staroga aksioma: *Exempla trahunt* – primjeri privlače. Moglo bi se reći da je osvježena važnost apostolata dobrog primjera, primjera života.

Očito je da autorica crpi nadahnuće a istodobno i upućuje na istinska nepresušna vrela: Riječ Božju koja je rečena čovjeku u Svetom pismu i molitvu koja je riječ čovjeka rečena Bogu – Božji govor i čovjekov odgovor te Božji odgovor na čovjekov govor. Po molitvi čovjek ulazi u Božji svijet. Iz Božje perspektive, gotovo Božjim očima, gleda sebe, obitelj, narod, Crkvu

Bogatstvo doživljava autoričine duše lagano i neprimjetno prelijeva se u dušu čitatelja. Kad se djela jednom uprizore i izreknu, nadamo se, to će darivanje biti još snažnije i bogatije.

I čitatelj i gledatelj i slušatelj smiju se nadati da će i oni ući u Božji svijet pa onda iz Božje perspektive gledati i vrednovati, živjeti i posvetiti svoj svijet, u zajednici s drugim ljudima, u harmoniji sa svim stvorenjima.

Valentin Pozaić